

theorie van kerkregering in zijn schild, die onze Gereformeerde Kerk in haar hartader kwekt.⁵⁾

Kort daarop scheldt de eerwaardige Prof. Van Oosterzee hem uit voor een „politieke tinnegietier” en dat nog wel in een publieke vergadering aan het eind van een zeer stichtelijke openingsrede.

Beets typeerde in 1869 Kuypers actie met die van Groen als daemonisch en misdadig. En, gansch niet ootmoedig, vergeleek hij Kuypers en Groen bij Joab en Abisai, de zonen van Zeruja, zichzelf aldus min of meer toeëigenend de geestelijke gemeenschap met David. Immers onder het motto 2 Sam. 3:39 midden (en deze mannen, de zonen van Zeruja, zijn harder dan ik) rymde hij:

Gij zijt wel mannen van mijn richting
Maar zijt geen mannen naar mijn hart;
Uw werk is niet tot vredestelling,
En zij het strijden óók verplichting,
Gij doet veel meer, gij tegt en sart.
Gij zijt wel mannen van mijn richting,
Maar zijt geen mannen naar mijn hart.⁶⁾

In 1870 zal Dr. Kuypers de leiding op zich nemen bij de uitgave van een „Geschiedenis der Godsopenbaring”. Veel medewerkers had hij reeds gewonnen. Vóór de eigenlijke uitgaaf begon, schreef hij een inleiding, naar eigen oordeel eer te ruim dan te eng. Hij bepleitte daarin de stelling: de Schrift is Gods Woord. En zie, na lezing der inleiding bedankten de meeste medewerkers. De heele Utrechtsche orthodoxie zond hem een scheidbrief.⁷⁾

Ja zelfs werd een nieuw tijdschrift opgericht, „Protestantsche Bijdragen”, waaraan ethischen en orthodoxen samenwerkten, vanwege het ontzaglijk gevaar, dat van de zijde der Gereformeerden dreigde, nu zij een wetenschappelijk gevormd man (Dr. Kuypers n.l.) als woordvoerder hadden gekregen.⁸⁾

Kuypers zelf schrijft ervan dat de een na den ander uit dien kring hem de vriendschap opzei, „en een enkele, die onder u aan dat ostracisme weigerde mee te doen, werd er gedurig over geïnterpelleerd, had er heel wat om te verduren, en werd telkens aangevallen, alsof hij, met mij ook niet van zich te stooten, een ergerlijk vergrijp beging.”⁹⁾

In dien tijd leerde Kuypers Groen persoonlijk kennen. Er kwam een intieme omgang tusschen hen. „En toen ging er een licht voor mij op. Want bij elk gesprek, waardoor Groen van Prinsterer mij dieper blik in zijn hart en zijn bedoelen schonk, kwam er telkens iets meer bloot van de diepe wonde, die de tegenwerking zijner dissenterende vrienden in zijn hart geslagen had.”¹⁰⁾

Toen zag Kuypers, dat hem niet iets vreemds overkwam. Hij was erfgenaam niet alleen van Groens leiderschap, maar ook van diens levenskruis. Hij deelde het lot van alle reformatoren.

Feller nog wordt de strijd en de haat.

Naarmate Kuypers voortwerkt en zijn beginselen konkretiseert in allerlei plannen en organisaties, neemt de afkeer toe.

In 1875 wordt een ernstig plan gemaakt voor een Chr. universiteit uitgaande van de gansche orthodoxie in Nederland. Algemeen is de instemming. En toch mislukt de opzet. En de oorzaak? Bronsveld en Toorenenbergen weigerden zelfs een samenspreking! Zij wilden met Kuypers niet in zee gaan. En Toorenenbergen schreef zóó, dat Gunning er leed over droeg en maar liever had, dat Kuypers er niet verder naar informeerde.¹¹⁾

En als de Vrije Universiteit zal worden opgericht, dan zijn weer de felste bestrijders: Van Toorenenbergen en Bronsveld. Dan laait de vlam der polemiek hooger op dan ooit te voren. Dan is er ook weer de pijnlijke, ontroerende tragiek, dat de bitterste van alle tegenstanders juist die twee mannen zijn, die, gerekend naar hun geloofsovertuiging, het dichtst stonden bij den grondslag der jonge hoogeschool.

Zoo ver ging hun afkeer, dat Van Toorenenbergen een bezoek bracht bij de oude Mevrouw Groen van Prinsterer om haar te ontraden eenigen geldelijken steun aan de jonge stichting te verleenen.¹²⁾ En Bronsveld achtte het niet beneden zich te schrijven: „Liefst spreek ik niet over de zoogenaamde „Vrije Universiteit”. Ik kan het moeilijk anders doen dan op den toon der ironie of der verontwaardiging.”¹³⁾

Het verzet tegen en de afkeer van Kuypers reformatoren arbeid komt tot een hoogtepunt in den tijd der Doleantie.

5) Rullmann, De Marnixvereniging en hare werken. A. R. Staatskunde, 3-maandel. tijdschr., 1e kwart., 1932, pag. 97.

6) Zie Rullmann, Bibliographie II, 61.

7) Zie: Rullmann, Bibliographie I, 85, 100. Zie ook de belangrijke voorrede in Kuypers De Schrift, het Woord Gods, 1870, p. III, IV.

8) Winckel, Leven en werken van Dr. A. Kuypers, p. 22—23; Rullmann, Bibliographie I, 102.

9) Revisie der Revisielegende, p. 37.

10) Bedoeld noch Gezegd, p. 25.

11) Rullmann, Vrije Universiteit, p. 15. Revisie der Revisielegende, p. 31.

12) Revisie der Revisielegende, p. 31. Bede om een dubbel „corrigerend”, p. 14, noot.

13) Zie Rullmann, Bibliographie II, p. 80.

De doleantie-beweging was, evenals de actie voor de oprichting eener Vrije Universiteit, niet anders dan een consequent en getrouw doorgaan in de lijn van Groen. Er was tusschen Groens opvatting over de reformatie der Kerk en die van Kuypers geen principiële verschil. Enthousiast heeft Groen Kuypers program voor Kerkherstel toegejuicht. Zijn artikelen (later gebundeld) over de vrijmaking der Kerk noemt Groen „meesterlijke Memorieën van Toelichting”. De overdenking ervan zou een belangrijke schrede verder brengen op den weg der kerk-emancipatie.¹⁴⁾

Het eenige verschil tusschen beider strijd is, dat Kuypers kon maaien wat Groen had gezaaid. Groen zag iedere poging tot kerkherstel falen door de ijsskoude onverschilligheid der „vrienden”. Zij riepen maar, b.v. bij monde van Bronsveld: „Hervorming van binnen naar buiten; eerst het leven, dan de richting; eerst het hart en dan de hand; eerst kerkbewustzijn en daarna kerkherstel”. Maar Groen moet daarop antwoorden: „Gulden tegenstellingen inderdaad; maar... Is niet sedert 1816 een ontwakend kerkbewustzijn (kiem van kerkherstel) aanwijsbaar, telkenmale, vooral ook door de slapheid of vermeende wijsheid van laodiceïsme en orthodoxophobie gesmoord?”¹⁵⁾

Kuypers heeft met al de kracht van zijn geweld kunnen het „kerkbewustzijn” inderdaad gewekt en verlevendigd bij duizenden en duizenden en toen de keuze van gehoorzaamheid aan Jezus Christus of aan de synodale machten op één punt werd toegespiet, hebben duizenden gekozen, uit volle overtuiging, voor den Koning der Kerk.

En dan ontstaat een broedertwist van ongekeerde felheid. Dan komt een lafheid en karakterloosheid openbaar als nooit te voren.

In 1883 b.v. hadden een groot aantal predikanten en ouderlingen plechtig verklaard, dat zij als gereformeerde belijders gehouden waren de gemeenschap met een Kerkeraad te verbreken en als doleerende Kerk op te treden, wanneer het doen en de toeleg van zulk een Kerkeraad ingaat tegen Jezus' koningschap. Plechtig hadden ze dat voor Gods aangezicht beloofd. Maar als het onderstelde feit zich voordoet en de noodzaak tot breken komt, dan breken niet minder dan drie en dertig predikanten inderdaad, ja, maar niet het synodale juk, doch wel hun belofte.¹⁶⁾

In 1874 en 1879 schreef Bronsveld, toen de synode voorstellen deed en aannam, waardoor orthodoxe kerkeraden konden gedwongen worden moderne leerlingen toe te laten tot het Heilig Avondmaal: „Als zij (de Synode) het nu ons onmogelijk maakt, te doen, wat wij beloofd hebben, namelijk de leer handhaven, op de zuiverheid der leer en belijdenis toeziën — moeten wij dan toch maar doen „al wat zij ons zegl”, en haar woord stellen boven Gods Woord? Dat kan, dat mag niet van ons gevorderd worden.”

En als de Kerkeraad van Amsterdam enkele jaren later Bronsvelds woorden inderdaad overneemt en juist bij de aanneming van moderne leerlingen: dat kan, dat mag niet van ons gevorderd worden, dan schrijft diezelfde Bronsveld: Ik ben mij niet bewust van de zoo vaak gemaakte tegenstelling tusschen Woord van God en reglementen!¹⁷⁾

Ja, dat is het verschrikkelijke geweest in den Doleantie-strijd: de „broeders” hebben de reformatie der Kerk van Christus met verbeterde woede tegengewerkt.

De strijd voor de reformatie was gericht op de uitdrijving van de Christus-verloochenaars. Maar als die strijd op het heetst is, dan wijken de modernen, de eigenlijke vijanden terug en komen in de achterhoede en in de vuurlinie staan dan als trouwe kampioenen voor de handhaving van de goddelooze, kerkverwoestende synodale machten, de belijders van Christus' naam. En hun woede is het grootst, hun zwaard het scherpst.

De groote tegenstanders in Amsterdam zijn:

Hogerzeil, de orthodoxe, de man die schrijven dorst, dat, wanneer de wettige (!) besturen dingen, die men in strijd achtte met Gods Woord en de „duidelijke belijdenis” der kerk, niet wilden veranderen, men de Kerk maar moest verlaten of onder protest moest berusten, hopende en biddende, dat de Heere God het zelf nog eens wenden mocht!¹⁸⁾

Vos, de confessioneele, de opvolger van Kuypers als predikant van Amsterdam, de man die zijn collega's uit de bediening joeg, rookend voor den afgod der eene, ongedeelde Vaderlandsche kerk, de gemeenschap aller niet-roomschen.

Westhoff, eens de „trompetter van Kuypers” genoemd, later de verrader der broederen, de man die wederrechtelijk den sleutel van de kosterij der Nieuwe Kerk meenam en de deur ervan met ijzeren platen pantserde.

14) Ned. Ged. I, 115/6. Groen spreekt van een drietal vertoogen in „De Heraut”. Het zijn er evenwel vier. Het laatste art. had Groen zeker nog niet gezien toen hij dit schreef. De art. zijn gebundeld in: Vrijmaking der Kerk. A'dam, H. de Hoogh & Co., 1869.

15) Ned. Ged. I, 156.

16) Zie: Rullmann, Doleantie, p. 264.

17) Zie: Rullmann, Kerkherstel, p. 248.

18) Zie: Fabius, Voorheen en Thans, p. 7.

En denk aan 't classicaal bestuur, dat den onbegrijpelijken moed had predikanten en ouderlingen zonder verhoor, zonder officiële aanklacht, allen op grond van een verklikkers-rapport uit hun ambten te ontzetten! Het classicaal bestuur, dat op een enkele uitzondering na, geheel en al bestond uit belijders van den Christus. Met zulke argumenten verdedigde dat bestuur zijn goddelooze handelingen, dat het moderne blad de hervorming ervan schreef: „O, wij zijn er van overtuigd, dat de mannen die dit schreven, zelve moeten gevoeld hebben, dat zij hier als handhavers der reglementen tot een jammerlijk reglementaire uitvlucht de toevlucht namen; tot eene dier gedrochtelijke ficties, waarvan zij, die van confessionele standpunt uit de reglementen willen handhaven, maar al te dikwijls genoodzaakt zijn zich te bedienen.”¹⁹⁾

„Het Conflict is dan nu gekomen”, schrijft Kuypers²⁰⁾, „maar niet, gelijk het behoort had, tusschen de Belijders en de Loochenaars van den Heere Jezus Christus, maar tusschen die Belijders onderling, en dat hebben niet wij gezocht, maar hebt Gij, Irenischen, gewild”. Diezelfde predikanten, die men nooit, nooit had zien opstuiven, zoo dikwijls als de heiligheden der Heeren bedreigd werden; ja, die dan zelfs bluswater pleegden aan te dragen, om opvlammende geestdrift uit te dooven; zag men nu, nu het stoffelijk goed en kerkelijk beheer gold, opeens opvliegen in een ijver, zooals ik nimmer zelfs in onze Tweede Kamer, onder politieke heeren, zag.²¹⁾

Modernen en belijders van den Christus gingen nu samen.

„Opeens waren Berlage en Ternooy Apul met Vos en Westhoff weer „vriendjes” geworden.

Wat wonder, het ging tegen den gemeenschappelijken vijand.

En die vijand was de... „Calvinist.”²²⁾

Van dezen smartelijken, aangrijpenden strijd geeft Rullmanns verzameling een levend beeld. Of neen, een beeld van den strijd geeft het ook niet, het brengt er ons midden in.

Zoo is het een wonder-mooie herinnering aan een moeilijken, maar in menig opzicht toch ook zoo rijk gezegenden tijd.

Een herinnering is het boek, ja, maar nog veel meer dan dat.

Het is een onbewust, maar daardoor zooveel krachtiger sprekend bewijs, dat iedere reformatie ten slotte een strijd wordt tegen „broeders”. Als het spannen gaat, dan worden „broeders” de felste tegenstanders. Het is een bewijs, dat iedere reformatie wordt tegengewerkt door de mannen van den „lieven vrede”. Dat iedere reformatie pas doorwerkt en gezegend wordt als aan dien tegenstand der vredelievenden in stugge gehoorzaamheid weerstand wordt geboden. Dat de vredelievende broeders brieschende leeuwen worden voor allen, die niet willen meezingen in hun koor van pais en vree.

Zoo aanvaard wordt het boek ons een welkom verlevendiging van wat in '86 door God is gegeven aan geloof en trouw en dienst, maar tegelijk daarbovenuit zelfs, een baken in zee voor allen die doorgaande reformatie begeeren.

H.

C. V.

19) Kuypers, Het Conflict gekomen I, 9.

20) Het Conflict gekomen III, 45.

21) Het Conflict gekomen II, 37.

22) Het Conflict gekomen III, 7.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Gedenkboek Chr. Nat. Schoolonderwijs.

1860—1935.

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de bekende vereeniging voor C.N.S. werd door de Hoofddirectie een gedenkboek uitgegeven. Dat vind ik een zeer geslaagd boek, voor de geschiedenis van ons schoolwezen van groote waarde. Dat blijkt al uit den inhoud.

Allereerst geeft de Hoofddirectie een Woord vooraf. Dan volgt de rede, door Prof. J. Wolpert gehouden ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Vereeniging, een fijne hulde aan den eminenten schoolman, die van 1899—1917 Voorzitter was.

Daarop volgt de rede van den tegenwoordigen Voorzitter, Ds M. v. Grieken, ter gelegenheid van de op 30 Oct. 1935 gehouden herdenkingssamenkomst.

Nu volgen de historische stukken: De geboorte van de Vereeniging voor C.N.S. door Drs. D. Langedijk.

Christelijk en Nationaal. De jaren van het eerste Ministerie Heemskerk, door Dr. L. W. G. Scholten.

Het conflict Groen—Beets, door Dr. A. Goolinga.

De Vereen. vo.
1877 en 1878, de
Het tijdvak de
forman.
Eigen school.
Molefijt.

Bijzonder tref
werd afgedrukt.
meene vergaden
nummer van d
Groen van Prin
A. E. Simon
hout, N. M. Fe
ers in die dage
met terzijdest
ing was.

Leerzaam is c
C. Steneker en
wordt hier aang
het Christenvol
was. Een nel v
was land word
nog niet steund

Het verslag va
30 Oct. gehoud
nog weer in he
Ten slotte wa
leden van de
Inspecteurs, die
in die functies
Het genieten
van de Hoofdc
den edelen Mr

Heel het ged
druk. Het dr
die ook nog al
ging zijn.
Tal van foto
over 't geheel
mist de noodig

Dit werk heef
over den Schoo
dagen ook ween
weten, hoe die
ging en dan w
dere Vereenigin
een plaats krijg
samenwerking
pen noodig is, o
te houden.
Het was goed
boek God ste
rijken zegen.
Gr.

Op m. Het h
Zonen te Wager
van C.N.S., R
dam (Z.)

De „Groene Ar
de van een dui
volgenden tekst:

Hinweg mi
mit seinem
Nie kann e
ein Intellel
In dezelfde lijn
duische bewerin
kriet aan Dr Co
te „begrijpen”, d

Uit het „Hande
Me

Op aanwijzin
dinastraat in Z
bureau in de I
straat hij de v
ontrent de be
dienst, enz. Hij
te komen, doe
dienst niet leg
dat de man ni
Stand, doch vo
werk gegevens
ingrijpen der
te zullen stak

„De Groene
Zelfs
Bij de Indee
Miaert zich s
iden, in de b

ur, dat den onbe-
en en ouderlingen
e aanklacht, allen
s-rapport uit hun
icaal bestuur, dat
geheel en al be-
aristus. Met zulle
stuur zijn godde-
rne blad de Her-
wij zijn er van
it schreven, zelfs
ij hier als hand-
n jammerlijke
ht de toevlucht
telijke fictie,
neel standpunt
n, maar al te dik-
bedienen." 19

De Vereen. voor C.N.S. in de stormachtige jaren
1877 en 1878, door Dr G. Kalsbeek.
Het tijdvak der Doleantie, door Mr B. de Gaay
Fortman.
Eigen schooltoezicht, door Dr J. J. de Waal
Maleijt.

Bijzonder treffend vind ik, dat hier nog eens
werd afgedrukt de „Oproep tot de eerste alge-
meene vergadering voorkomende in het eerste
nummer van de Berichten", ondertekend door
Groen van Prinsterer, J. de Neufville, P. van Eik,
A. E. Simon Thomas, P. J. Teding van Berk-
hout, N. M. Feringa. Wat wisten onze voortrek-
kers in die dagen de hoofdzak voorop te zetten,
met terzijdestelling van wat minder van be-
lang was.

Leerzaam is ook de Financiële terugblik, door
C. Steneker en Mr D. W. O. A. Schut. Met cijfers
wordt hier aangetoond, hoe warm de liefde van
het Christenvolk voor de school met den Bijbel
was. Een net van Christelijke scholen kon over
ons land worden verspreid, ook toen de Overheid
niet steunde.

Het verslag van de Jubileumvergadering, nu j.l.
30 Oct. gehouden, brengt deze waardige viering
nog weer in herinnering.

Ten slotte wordt nog een lijst gegeven van de
leden van de Hoofdc commissie en een van de
inspecteurs, die achtereenvolgens de Vereeniging
in die functies dienden of nog dienen.

Hoe genieten we er in, dat de rij van de leden
van de Hoofdc commissie opent met den naam van
den edelen Mr G. Groen van Prinsterer.

Heel het gedenkboek maakt een uitnemenden
druk. Het draagt de sobere, rustige trekken,
die ook nog altijd het sieraad van de Vereeni-
ging zijn.

Tal van foto's verlichten het werk. Die zijn
over 't geheel zeer geslaagd. Een enkel portret
mist de noodige scherpte.

Dit werk heeft in niet geringe mate onze lectuur
over den Schoolstrijd verrijkt. Het blijkt in onze
dagen ook weer, hoe noodig het is, dat we goed
weten, hoe die strijd gevoerd is, waarover het
ging en dan wordt het ons ook duidelijk, dat
deze Vereeniging nog een taak heeft en nog weer
een plaats krijgt in menige omgeving, waar de
samenwerking van verschillende kerkelijke groe-
pen noodig is, om een Christelijke school in 't leven
te houden.

Het was goed, dat C.N.S. tot ons sprak in dit
boek. God stelde deze Vereeniging verder tot
rijken zegen.

G. MEIMA.

Op m. Het boek is gedrukt bij Veenman en
Zonen te Wageningen en te bekomen bij den Secr.
van C.N.S., R. Venema, Dinielstr. 60, Amster-
dam (Z.).

De „Groene Amsterdammer" publiceert een reproduc-
tie van een duitsch kalenderblaadje, anno 1935, met
volgenden tekst:

Intellect!

Hinweg mit diesem Wort dem-bösen
mit seinem jüdisch grellen Schein!
Nie kann ein Mann von deutschem Wesen
ein Intellektueller sein!

In dezelfde lijn ligt de leer van de „mythe" en de neo-
dutsche bewering des heeren Mussert, in een hollen
brief aan Dr Colijn, dat het nationaal-socialisme niet
te „begrijpen", doch slechts te „voelen" was.

N.S.B.-ijver.

Uit het „Handelsblad" (20, III, 36 Av.):
Men zij gewaarschuwd.

Op aanwijzing van bewoners van de Karel du Jar-
dinastraat in Zuid, heeft de politie een man naar het
bureau in de P. Aertszstraat geleid, die in genoemde
straat bij de woningen aanbelde en gegevens vroeg
omtrent de bewoners, hun aantal, ouderdom, gods-
dienst, enz. Hij beweerde van den Burgerlijken Stand
te komen, doch kon zich als ambtenaar van dien
dienst niet legitimeeren. Op het bureau bleek weldra,
dat de man niet voor den gemeentelijken Burgerlijken
Stand, doch voor de N.S.B. in verband met verkiezings-
werk gegevens verzamelde. Hij heeft echter na het
ingrijpen der politie toegezegd, zijn informatiewerk
te zullen staken.

„Polakken" en „Pollacken".

De „Groene Amsterdammer" schrijft:

Zelfs hun schelden is import.
Bij de indeling der joden in vijf groepen, waaraan
Mussert zich schuldig heeft gemaakt, zijn de politieke
joden, in de terminologie der N.S.B. „Polakken" ge-

naamd, bovenaan geplaatst op de lijst dergenen die
vernietigd moeten worden. U hebt natuurlijk altijd
gedacht dat de naam van dit genus was afgeleid van
dien van Dr Henri Polak. Dit is onjuist. De oorsprong
van het nationaal-socialistische scheldwoord „Polak-
ken" moet u zoeken in „Mein Kampf", waarin Hitler
tegen de joden in het algemeen, maar vooral tegen de
Poolsche joden, door hem stevast „Pollacken" ge-
noemd, van leer trekt. Daardoor ligt dit woord Herr
Mussert zoo voor in den mond, en daarom heeten onze
joodsche politici „Polakken".

Attestaties.

Dr H. Kaajan schrijft in „Utr. Kh.":
Heeft een plaatselijke kerk het recht iemand het
Heilig Avondmaal te weigeren, ook al komt hij met
een attestatie uit een kerk, waarmee zij in kerk-
verband staat?

Volgens Dr Kleyn is de plaatselijke kerk aan vol-
ledige attestatiën van wettige, in het kerkverband staan-
de kerkeraden volstrektelijk gebonden.

Volgens Mr Lohman en Dr F. L. Rutgers zijn de
kerken in normalen toestand en in normale gevallen,
uit kracht van het op de gemeenschappelijke belijde-
nis gegronde kerkverband, tot een wederkeerig ver-
trouwen van elkanders getuigenis zonder twijfel be-
voegd en verplicht. Maar indien dat vertrouwen ge-
schokt is, of indien er in een particulier geval reden
van twijfel is, dan mag en dan moet elke kerkerad
naar zijn eigen recht en roeping te werk gaan. Daar-
om zegt dan ook Voetius, dat de attestatie voldoende
is zonder nieuw onderzoek of geloofsbelijdenis, tenzij
in geval er vermoeden is van onrechtzinnigheid en
dat een kerk niet gedwongen kan worden iemand
tot haar gemeenschap toe te laten, dien zij om goede
redenen meent niet te moeten toelaten.

Amsterdams kerkerad weigerde de attestatie van
Episcopius, omdat hij in Amsterdam reeds sedert ge-
ruimen tijd van onzuiverheid in de leer verdacht was.

De opmerking is van beteekenis b.v. in geval een
kerkerad attestatie geeft aan iemand, die gezond in
leer en wandel is, doch in het openbaar bewijst, dat
't niet zoo is. B.v. als hij in de N.S.B. bepaalde posities
inneemt.

„Te veel drukte?"

Ds J. J. Bouwman schrijft in „Almelosche Kh.":
Hoe het mogelijk is, dat men soms in verslagen
van redevoeringen leest, dat het heusch met Barth
niet zoo erg is en dat er te veel drukte over Barth
gemaakt wordt, is mij een raadsel.

Hoe men Barths aanhangers als Calvinisten kan
erkennen, wordt mij hoe langer hoe groter raadsel.
In plaats van het te laken moet men God danken,
dat tegen de dwaalleer van Barth en de zijnen, die
op allerlei wijze gepopulariseerd wordt en zoo door-
dringt onder de menschen, ons volk gewaarschuwd
wordt, opdat men zich niet late afbrengen van het:
Immanuel, God met ons.

Fantasiën van „De Waarheidsvriend".

Ds A. M. Boeijsingha schrijft in „Haarlemsch Kbl.":
IJsoud beweert „De Waarheidsvriend", dat Prof.
Schilder tegen de in de Hervormde Kerk achter ge-
bleven Gereformeerden zegt: „heden, zoo gij des Hee-
ren stem hoort, verlaat de Hervormde Kerk".

En blijkbaar acht dit blad daarin de algemeene
houding onzer kerken tot uitdrukking gebracht.

Als een hardhoorendheid zoo erg is, zal het wel
niet veel baten, als voor de zooveelste keer nog eens
gezegd wordt, wat dan wel is bedoeld.

Ik wil toch nog eens, als in een luidspreeker, met
een enkel woord onzen wensch, dien wij zien als een
heiligen plicht Gods, hun toeroepen: gehoorzaam-
heid!

„De Waarheidsvriend", hoewel door mij gewezen op
het fantastische van haar beweringen, heeft verleden
week met geen woord gereageerd.

„Religieus".

„Jodocus" schrijft in „Opbouw", weekblad voor „hu-
manistisch christendom":

Voor een massa menschen beteekent vrijzinnig
zijn: dat men minder gelooft dan orthodoxen. Van-
daar, dat een juffrouw mij onlangs vertelde: „Ja ziet
u, mijn man is zoo vrijzinnig, die gelooft bijna niets."

Dan komt men bovendien nog in de war met dat
Godsdienstig en religieus. Voor veel menschen is dat
een maatstaf, hoeveel men g.looft. Godsdienstig is
veel — Vrijzinnig Godsdienstig minder, religieus nog
minder en vrij religieus bijna heelemaal niets meer.

Maar bij het hooren hiervan merkte een scherpzinnig
jongetie op: „Maar religieus is toch eigenlijk
Roomsch, want bij ons in de straat is een winkel in
religieuze artikelen en een non heet in Frankrijk „une
religieuse".

Voor anderen weer is religieus een beetje deftiger
dan Godsdienstig.

Ik ben religieus verzekerde mij een dame van goe-
den huize. Dat religieus werd uitgesproken met een
mooie lange en. Die klank had iets droefgeestigs,
maar was tegelijk een tikje triumpheerend, omdat
het zoo'n mooi vreemd woord was.

Och mevrouw, zei ik, houd u zich daar vooral
aan, want die eu past voortreffelijk bij uw parfum
en je moet nooit iets forceeren.

En toen glimlachte ze gevleid en nam de opmer-
king tot zich als een ring aan haar gemanicureerde
vingers.

Want, ziet u, een beetje religiositeit staat wel chic.
En die Johannes de Dooper al sprinkhanen. Stel
u voor, zeg! Maar die was dan misschien ook gods-
dienstig.

Vermoedelijk was die dame „humanistisch" gebakerd.
En leefde zij dus in de onderstelling van de verbind-
baarheid van het humanistische bakerschap met het
christelijke (kerk)moederschap.

Eugen Gregor over de aarde.

Marnix schrijft in „Gron. Kerkbode" over een Duitsch

werk, van de hand van Eugen Gregor: „De mensch en
het raadael". Uit een kort overzicht, door hem in een
blad aangetroffen, vermeldt hij o.m. het volgende:

De natuurkunde nam aan, dat de aarde een bol
is, zij het dan ietwat afgeplat aan de polen. Gregor
heeft het over een proef door natuurkundigen geno-
men in de golf van Florida. Ik zal die proef nu niet
beschrijven. De slotsom was, dat de aarde geen bol
kan zijn, en meer heeft van een hollen schotel. Het
aardoppervlak is niet de buitenkant van een ronden
kogel, maar de binnenkant van een hollen kogel.

Even verder:

Gregor zegt, dat wij lang meenden van de hemel-
lichamen alles te weten. Men kon hun bewegingen
voorspellen en het kwam uit.

Men sprak over een geweldig heelal met veel zon-
nestelsels.

Ons zonnestelsel was het kleinste. En dan onze
aarde een haast nietige bol.

Goed; en dan kwam de vijandschap tegen de Schrift
en de menschen zeiden: wat een verbeelding van den
mensch, dat die aarde nu het centrum zoude zijn.

Thans echter ziet men weer 't raadselachtige der he-
mellichamen en van het heelal. Daar is een geleerde,
Ernst Barthel, die een nieuwe theorie van den vasten
sterrenhemel heeft uitgevonden.

Men strijdt tegenwoordig over de vraag, of het
heelal zich al dan niet uitzet, of het al dan niet een
constante grootte heeft.

Maar de theorie van Barthel leert nog heel wat
anders. Zij zegt, dat de sterren in het geheel geen
hemellichamen zijn. Het heelal is niet dan een elec-
tromagnetisch krachtstation. In verhouding tot de
aarde is het heelal zelfs niet heel groot. En alle ster-
ren, de zon meegerekend, zijn belangrijk kleiner dan
de aarde.

Heel dat heelal, met de aarde als het grootste stuk,
bevindt zich, zoo zegt een Amerikaansche natuurkun-
dige, in het binnenste van een hollen bol, als een noot
in zijn harden bast.

Wij zien dus de aarde geplant in een bol met harden
wand, net zooals ons natuurlijk oog dat opmerkt en
de zon en de sterren zijn maar electrische lampen,
veel kleiner dan de aarde.

We zullen evenals Marnix onze kalmte maar bewaren
bij het lezen van zulke dingen. Er zit trouwens voor een
gewoon mensch ook niets anders op. Wel zijn we het
met Marnix eens, als hij zegt, dat we onze kalmte als
Schriftgeloovigen eigenlijk altijd konden bewaren, ook
toen heel andere meeningen zijn verkondigd.

Gemeene Gratie.

„The Standard Bearer" (Ds Hoeksema) schrijft:

In Jan. 1930 schreef Dr Schilder, als reflectie op het-
geen zekere „Je Amerikaansche vriend" gerapporteerd
had, dat ik zou geschreven hebben over de ontkenning
van de gemeene gratie in Nederland: „Maar als het
waar is, dat in Nederland de gemeene gratie niet meer
als een algemeen erkende waarheid wordt voorgesteld,
dan geloof ik, dat tegenspraak zonder meer volstaan
kan".

De bedoeling van boven aangehaalden zin is, dat
het in 1930 schier ondenkbaar was, dat de gemeene
gratie niet algemeen als waarheid zou worden erkend,
zoo ondenkbaar, dat het geheel overbodig was om
dit zelfs in discussie te brengen. Wie het tegendeel
zou beweren, zou eenvoudig kunnen worden tegen-
gesproken zonder meer.

Zoo staat de zaak in Nederland thans niet meer.
Ik geloof niet, dat Dr Schilder in 1930 zou kunnen
herhalen, wat hij op dit punt in 1930 schreef.

Ik geloof, dat Ds Hoeksema verkeerd ziet. Hij schijnt
te vergeten, dat ik tegen Dr Kuypers gemeene-gratie-leer
niet het bezwaar inbracht, dat zij ons zakelijk op het
volle menschenleven aangewezen noemde, doch dat de
door Dr Kuypers gelegde grondslag te eng was; m.a.w.
wat Kuypers wilde „veilig stellen", wil ik minstens nog
veel „veiliger" helpen stellen. En dat is wat anders,
dan in Amerika door sommigen bedoeld is.

Persdebat.

Dr J. v. Lonkhuyzen schrijft in „De Wachter" (Ame-
rikaansch):

In onze kerkelijke pers is het geen zacht weertje.
Daar is nog vaak een tamelijk vinnige polemiek aan
de orde van den dag, betzigt ronduit, of steken in be-
dekten vorm. Het merkwaardigste bij dit alles is de
houding welke een blad als „De Heraut" inneemt.
Toen dit blad iets met „De Reformatie" had goed te
maken, was het er als de kippen bij om te zeggen, dat
het zeer het voorstel van de Classis Den Haag waar-
deerde om de polemiek te staken, en dies daar niet
meer aan zou doen. En sinds is dat blad, vaak met
opneming van artikeltjes tegen Dr Schilder, bezig
gedurig te polemiseren! De Kerkbode-pers is ver-
deeld. Sommigen trekken partij voor „De Heraut",
anderen, en niet zoo weinigen, voor „De Reformatie".
Vreemd! Toen „De Heraut" tegen schrijver dezes uit-
voer op een wijze zooals „De Reformatie" nog nooit
tegen iemand godaan heeft, toen geen artikeltjes in
de pers met: „Moet dat nu zoo?" Toen geen klachten
dat zulk een wijze van polemiseren „gevaarlijk" was.
Toen zweeg men. Maar nu — en vreemd genoeg „De
Heraut" vooraan — moet Dr Schilder over zijn pole-
mie, of wijze van polemiseren, gekapitteld worden.
Om particuliere redenen wil ik er niet meer van zeg-
gen al zullen we er wel meer van hooren.

Mr Duys, Buchmanbeweging, kerk.

De heer H. Algra schrijft in „Leeuw. Kh.":

In sommige bladen wordt een verslag gegeven van
wat Mr Duys heeft gezegd in Denemarken op een
grote conferentie van de Oxfordbeweging. Ik heb die
toespraak voor de radio gehoord en er ook volledige
verslagen van gelezen. Het heeft velen met mij pijn
gedaan, dat de toespraak van Mr Duys begon met een
aanval op de kerken.